

Europa, un destí inevitable

Vicent Ventura

Vicent Ventura (Castelló de la Plana, 1924 - València, 1998) fou un personatge molt important de la vida valenciana en la segona meitat del segle XX. Periodista, polític, intel·lectual, gran amic de Joan Fuster, es va avançar en molts aspectes a l'evolució —lenta fins al desesper— de la nostra societat. El franquisme fou molt dur d'aguantar als Països Catalans i a tot Espanya, anacrònic, repressiu, terriblement mediocre. I fou especialment dur de suportar al País Valencià, on tenia arrels que, malauradament, van tornar a brostar en el darrer Vintegno del PP. Fos pel que fos, una història estroncada, una societat immadura, agrària i acèfala, la por o la repressió, el franquisme no fou una anècdota o un parèntesi. Durà massa temps i ha deixat una petja profunda.

Més enllà de l'aspecte polític i social —terrible i brutal—, hi ha tota la zona grisa d'una vida quotidiana que ens va fer retrocedir dècades. Extirpat el bo i millor de la cultura de l'època de la República, reduït al silenci o en l'exili, les institucions culturals, la Universitat o els periòdics foren el cau on s'instal·là una caterva de mediocres entestats a propagar el casticisme més tronat, un espanyolisme coriàci, una mentalitat reaccionària que només admetia dues variants (molt semblants, d'altra banda): clerical o directament feixista.

Vicent Ventura procedia d'un medi social molt precari i va formar part de l'entramat del règim (variant falangista) en la primera joventut. Aviat se'n va apartar i tota la seua vida adulta es desenvolupà en l'oposició al franquisme, amb una vivència forta de la llibertat, una convicció democràtica profunda i una opció decidida pel socialisme. Un socialisme molt peculiar, certament, marcat per un biaix inconfusiblement llibertari —l'accent posat en la llibertat individual— i la identificació amb el poble i el País. «Nacionalista», per tant i per a entendre'ns. Fou militant del partit fundat per Dionisio Ridruejo el 1956. Però ja el 1963 formà part del PSV, i fou un dels fundadors del PSPV el 1974. Posteriorment es presentaria a les eleccions europees per la UPV (1987).

El 1962 marcà un punt i a banda. Participà en el «contuberni» de Munic, animat pel Moviment Europeu, que aplegà l'oposició democràtica al règim (tret dels comunistes). Fou objecte de repressió: multes, confinament, detencions, presó. Signà manifestos de protesta, encapçalà una oposició cívica i política cada vegada més activa. Fou un personatge públic coratjós, en temps de por i coacció.

Vicent Ventura fou també un gran europeïsta. Coneixia de prop Europa i el Mercat Comú, la posterior CEE, en la seua doble faceta de polític i periodista. Una mostra de la seua constant defensa d'Europa, i de la imprescindible aproximació de l'Estat espanyol a les Comunitats Europees —que reclamava prèviament la instauració de la democràcia— són els quatre articles que va publicar al diari La Vanguardia Española el 1972 i que reproduïm ací traduïts al català. Uns articles en què considera la significació de l'entrada anunciada de Gran Bretanya (i els països de l'EFTA) a la CEE, un auguri de la consistència del projecte europeu, de la seua capacitat d'atracció. Espanya es quedava encara més aïllada i l'economia valenciana, en particular, patiria les conseqüències del despropòsit. Europa era el destí inevitable. Però això implicava la fi del franquisme.

Aquests articles són només una mostra d'una activitat incansable en les publicacions on podria escriure (va ser marginat de la premsa valenciana oficial arran de l'incident del 1962). Europa era la seua passió i la seua convicció. Un europeïsta ferm, conseqüent, tenaç. L'Europa vacil·lant, però en el fons irreversible, que coneixem a hores d'ara no seria el que és sense homes com Vicent Ventura. Als nostres ulls, un del pares fundadors d'Europa. De l'Europa, si més no, que hem contribuït també a construir des de la Mediterrània nord-occidental.

Gustau Muñoz

I

Hi ha una semblança evident entre les raons per les quals es podia assegurar que Anglaterra entraria en la Comunitat i aquelles per les quals es pot assegurar que hi entrarà Espanya. La diferència està en els canvis que cadascuna ha de fer per adaptar-se al mòdul general de la Comunitat. Anglaterra a penes ha hagut de vèncer res més que una certa tradició d'aïllament respecte d'Europa. Un aïllament abundantment acompanyat. Acompanyat ni més ni menys que per les colònies i els dominis que van formar més tard la Commonwealth. Espanya ha de canviar moltes altres coses bastant més arrelades. Ha de canviar la influència decisiva d'uns interessos concrets i particulars per interessos menys particulars i concrets, més generals, més de tots els ciutadans i menys d'uns pocs només.

Però hi ha un cert paral·lelisme, no hi ha dubte, entre els dos casos, ja que també Espanya va demanar en el seu moment —en els dies en què era ministre d'Afers Exteriors el senyor Castiella— la integració en la CEE. No l'ha obtinguda perquè després ha reduït la petició limitant-la a un Tractat Preferencial, és a dir, a la mínima relació amb la CEE que li és possible.

Per què hem afirmat que Anglaterra no podia deixar d'integrar-se en la CEE i per què afirmem també que no podrà deixar de fer-ho Espanya?

Anglaterra és un país pragmàtic. Aquest país pragmàtic, mentre uns altres es dessagnaven en guerres per mantenir les seues posicions colonials, va convertir les seues colònies i dominis en una Comunitat de països independents lligats a Anglaterra només per la Corona. L'operació ha tingut el resultat que calia esperar. Només pocs d'aquests països han donat a aquest lligam un sentit més gran que el purament simbòlic. Els altres han escollit les seues pròpies opcions. Així, s'ha esdevingut que l'esplèndid aïllament anglès d'altres temps va deixar de ser esplèndid i va quedar només en aïllament. Anglaterra va començar a ser una illa quan la Commonwealth va començar a ser solament un símbol. Com podia viure aïllada, aquesta illa? Perquè el propi de les illes és viure enormement comunicades, llevat que es tracte d'illes-continent, com és el cas del Japó o d'Austràlia. Però aquest no és el cas d'Anglaterra i per això no podia viure aïllada. Anglaterra va intentar, en substitució, allò que li era més fàcil, encara a risc de suscitar la desconfiança d'Europa i, dins d'aquesta, de la França gaullista, que era la que aspirava a exercir la direcció del Mercat Comú. Va intentar l'Aliança Especial amb els Estats Units. Aquells eren els temps de Kennedy, que va traçar per al seu país una «nova frontera» oberta al món i especialment a Europa. Però els nord-americans no van seguir el camí d'aquesta «nova frontera» perquè el que volien ja llavors, com s'està veient ara, era tornar a casa.

És això exactament, el sentiment neomonroista que ja llavors s'advertia i que en aquests temps s'està confirmant, el que assignava un esdevenidor curt al joc de l'aliança especial entre Anglaterra i EUA. Amb aquesta aliança segurament Anglaterra esperava omplir de contingut una Commonwealth que l'estava perdent ràpidament. Però aquests no eren els dissenys d'un país que, després de l'assassinat de Kennedy, ha tingut dos presidents enormement domèstics, per dir-ho d'alguna manera. Presidents que, en aquest sentit, cal dir que representaven més que no Kennedy el veritable esperit del nord-americà mitjà. És un fet bastant palès que el país més poderós del món és poc amic d'extravertir-se i tendeix, per contra, a recloure's. El que passa és que el poder té la seua inèrcia i potser per això, perquè les accions exteriors dels EUA han estat fruit de la pura inèrcia, de la seua força, tenen un desenvolupament tan absurd i tan impopular. Fins al segle passat, les guerres i les accions d'influència de les grans potències tenien un accent colonitzador evident i comportaven la rendibilitat pròpia d'aquest tipus d'accions. Però després de la descolonització del món, les accions diplomàtiques o bèl·liques de domini i influència no tenen contrapartida econòmica i condueixen a la crisi monetària que estem vivint.

En aquestes circumstàncies, es comprèn que tampoc aquesta opció haja estat possible per a Anglaterra. Ni podia viure aïllada, justament perquè és una illa i les illes necessiten estar comunicades, ni podia comptar amb l'aliança especial dels EUA perquè cap a allò que tendeix EUA és cap a la liquidació de les seues aliances. Cosa que no s'ha d'entendre literalment. S'expressa amb aquesta afirmació una tendència evident i queda clar que, en virtut d'ella, Anglaterra no pot jugar aquesta basa. Què li queda si no és la seua adscripció a Europa?

En aquest punt val la pena establir de nou el paral·lelisme amb el cas d'Espanya. Va haver-hi un moment en què el context internacional feia impossible qualsevol forma d'au-

tarquia a Espanya. La reconstrucció d'Europa s'havia produït i el Tractat de Roma s'havia signat. En la societat de consum europea s'havia suscitat el turisme com un dret massiu i els turistes trucaven a les portes d'Espanya. D'altra banda, a Europa hi havia una enorme demanda de mà d'obra, de la qual Espanya en tenia a bastament. En l'autarquia no hi havia esperances i, per tant, havia d'haver-ne en l'obertura al món exterior. ¿Com era possible, d'altra banda, deixar créixer la diferència entre el nivell de vida que revelaven els turistes que començaven a omplir les platges mediterrànies i el dels ciutadans de l'Estat espanyol? La realitat es va imposar llavors a les resistències —que n'hi va haver, i moltes, com n'hi ha encara avui— i es va produir una liberalització. La liberalització de l'economia, que va abastar la política, i la internacional en primer terme, solament en la mesura que, per liberalitzar econòmicament, era necessària una certa liberalització general. Es va començar, doncs, a viure, no en una situació liberal clàssica, sinó en una situació de liberalització controlada. Va ser més o menys llavors que Espanya va demanar la integració en la CEE i ho va fer segurament com a conseqüència de l'eufòria que regnava en els cercles que s'havien proposat la liberalització. Però les resistències van tornar a adquirir força i a imposar-se quan els nivells d'aquesta liberalització econòmica van semblar suficients perquè hi entraren els turistes i les matèries primeres i n'eixiren els treballadors emigrants i els productes d'exportació. És a dir, que Espanya no va obrir les portes a Europa, sinó que només les va entreobrir. Per això va tornar de la petició d'integració amb la CEE a la signatura d'un tractat preferencial que regulara el seu comerç amb el Mercat Comú, encara que no representara grans avantatges i només servira per evitar desavantatges greus.

Ara bé, és possible per a Espanya l'aïllament que no ha estat possible per a Anglaterra? També Espanya ha intentat l'aliança especial amb els EUA, encara que d'una manera diferent que Anglaterra i per causes també diferents. I també ocorre que aquesta aliança està perdent sentit, en la mesura en què s'està confirmant i accentuant el neomonroisme nord-americà. D'altra banda, l'aliança especial amb els EUA no ha servit ni tan sols perquè la sobretaxa imposada per Nixon a les importacions siga més reduïda o arribe a ser suprimida en els articles procedents d'Espanya. És a dir que aquesta aliança, que va perdre força en la mesura en què la perd l'aliança defensiva atlàntica, de la qual és un annex, no resol el problema de l'aïllament espanyol.

II

Anglaterra era pràcticament l'únic àmbit de comerç lliure que li quedava a Espanya en l'Europa occidental de la qual forma part i en la qual estan els seus mercats tradicionals. Amb l'ingrés d'Anglaterra, quan es formalitze, i amb el dels països de l'EFTA que acompanyen Anglaterra en aquesta integració, tots els mercats importants del comerç exterior espanyol estaran dins del Mercat Comú. Què pot fer per substituir-los, si escull aquesta opció en comptes d'integrar-s'hi?

És evident que la integració d'Anglaterra i Espanya no planteja els mateixos problemes, ja que, per exemple, mentre l'ingrés d'Anglaterra en la CEE modificaria profundament la seua naturalesa, l'ingrés d'Espanya no la modificaria gens. Si la França de Pompidou ha accedit al que negava la França de De Gaulle, és perquè l'Alemanya dels temps de De Gaulle, estereotipada per Adenauer —que era el *partenaire* ideal del general—, tampoc no és la mateixa. Es tracta d'una Alemanya regida per un canceller sense cap màcula nazi, a qui li és possible espolsar-se de les espatlles alemanyes la protecció que França estava obstinada a dispensar-li a través del tractat d'amistat que van signar Adenauer i De Gaulle. Un tractat per mitjà del qual De Gaulle volia annexionar-se, diguem-ne, la potència econòmica alemanya per incorporar-la a la plataforma francesa de direcció europea. Brandt ha recuperat la independència de la política exterior del seu país i l'ha llançada en direcció a l'Est, que és on estan els problemes alemanys a resoldre, per arribar a una certa normalització. Això ha estat possible perquè, sens dubte, el país més poderós d'Europa és la República Federal Alemanya. Alemanya va partir de zero després de l'última guerra. No tenia res que conservar. No havia de transformar estructures agràries i industrials caduques, sinó que havia d'establir-les de nova planta. Tot és nou a Alemanya, mentre que tot ha de renovar-se a França. Ni havia de fer front a guerres com les de la Indoxina o Algèria, com li va ocórrer a França. Podríem seguir explicant per què una Alemanya Federal havia de volar més alt que França. I ara França tem aquesta Alemanya. Per això espera que Anglaterra permeti un joc amb més possibilitats. És cert que Anglaterra es pot aliar amb Alemanya, però també es pot aliar amb França, o pot no fer-ho amb cap de les dues. O potser s'estimarà més ser el cap dels «petits» de la CEE. En tot cas, és un país industrialment tan poderós com Alemanya i amb una tecnologia més avançada, que conserva dels temps en què l'aliança especial amb els EUA li va fer alimentar l'esperança d'arribar a ser una potència atòmica. Conserva encara estructures científiques i tècniques que es podrien potenciar enormement inserides a Europa. Que poden donar a la CEE una enorme capacitat.

L'ingrés d'Espanya, en canvi, amb prou feines modificarà res en la CEE, encara que modificarà molt a Espanya. És a dir, que no podrà produir-se si no es modifiquen a Espanya moltes coses, i no totes econòmiques. Més encara, el procés d'anivellament econòmic d'Espanya amb la CEE només pot produir-se a un ritme acceptable si hi ha un procés anticipat d'anivellament a escala política. Aquest no és, evidentment, un problema que haja hagut de plantejar-se en el cas anglès.

Però és evident que si hi ha aquestes diferències entre el cas anglès i el d'Espanya, i si són grans, i si a causa d'elles Anglaterra ja és a la CEE i Espanya no hi és encara, no és menys cert que per a Espanya tampoc no hi ha solució fora de la CEE, com no n'hi ha per a Anglaterra i per les mateixes causes. Perquè Europa és l'única alternativa possible d'Espanya. Ni existeix la possibilitat de l'aïllament —com ja es va veure quan en 1957 va començar la liberalització econòmica— ni de cap aliança especial amb ningú. Ni amb els EUA, que les està liquidant i que manté la d'Espanya com un annex de l'Aliança Atlàntica —per la qual cosa l'espera el mateix destí que a aquesta—, ni molt menys amb el món àrab o

amb Iberoamèrica, com pretenen alguns recalcitrants que en aquest país s'obstinen a viure d'esquena a la imponent realitat europea.

¿Per què Europa unida políticament i econòmicament és un fet irreversible en marxa? Aquest és un cas que, com gairebé tots, s'explica pel joc de les alternatives possibles. Europa no era i, en certa manera, no és encara una altra cosa que un conjunt de nacionalitats molt diverses entre si. Però alguna cosa hi ha de comú que no és només el contorn geogràfic, encara que no arribe a ser una cultura comuna, ja que la història d'Europa és la història de les seues guerres constants, a les quals resulta molt aventurat considerar civils per liquidar la qüestió. Retòrica a part, que sempre hi ha pesat força, Europa, amb les seues diferències profundes, és el solar del món on la història moderna ha assajat les seues fórmules de convivència. Amb grans matisos, evidentment, però que semblen menys importants quan la perspectiva d'observació és externa i llunyana. El que equival a dir que també és Europa l'espai del món en què la ciència i la tècnica modernes han assajat els seus tempteigs i des del qual han partit les empreses d'influència colonial ja liquidades.

A Europa es va assajar —i d'aquest assaig es viu encara, tot i que en crisi— l'Estat nacional, que obeïa a les necessitats econòmiques de la burgesia, classe en ascens que venia a substituir la classe aristocràtica dominant, sense funció en una societat on els sistemes de producció començaven a mecanitzar-se i calien espais de mercat més amplis. I per les mateixes causes, es viuen a hores d'ara els efectes del procés liquidador de l'espai nacional com a àmbit de mercat. Perquè aquest espai resulta estret i sufocant per a les possibilitats que la ciència i la tècnica posen en mans de la producció i que han abocat l'economia a una expansió constant, que és la base característica de la societat de consum. Les nacionalitats europees establertes pel motlle estret dels estats moderns són àmbits insuficients per al desenvolupament econòmic, que necessita espais continentals. Continental és l'espai dels EUA i el de l'URSS, i ho és el del Japó i la Xina, que acaba d'accedir a l'ONU, obrint-se al món. Enfront d'aquests espais i, sobretot, d'una manera immediata, enfront dels EUA i l'URSS, quines alternatives té Europa? Només dues, si deixem de banda la consideració d'altres problemàtiques de transició, com poden ser les que es basen en les aliances: sotmetre's o intentar el seu propi joc al món. Les aliances, qualsevol aliança, acaba en la submissió quan no es tracta d'una aliança entre iguals. Per consegüent, el que resta com a possibilitat real és la constitució d'Europa com a espai superador de les nacionalitats vigents i en crisi. És a dir, la supranacionalitat, que començarà per ser primària —que ha començat a ser-ho ja— i es limitarà a les qüestions econòmiques, però que haurà d'assolir nivells polítics, com han demostrat els últims esdeveniments. Com ha demostrat, per exemple, la crisi del dòlar, que hauria estat menys sentida per Europa, li hauria permès defensar-se millor, si haguera comptat amb una moneda comuna pròpia i haguera substituït amb ella una moneda com el dòlar que és signe de dependència.

Europa, l'Europa de la CEE, a la qual ens hem de limitar ara com ara i mentre no s'obrigen altres perspectives —els primers besllums de les quals poden estar constituïts per la Conferència de Seguretat Europea que proposa l'URSS per a pacificar el seu front occidental i poder prestar més atenció a l'oriental— és inevitable i irreversible. Ha superat crisis molt

greus en les quals sempre estaven en joc les nacionalitats actuals. I davant el risc que la CEE es desferà a trossos, s'han sacrificat les parcel·les necessàries de sobirania nacional. Perquè d'una altra manera caldria sacrificar-les en altars no escollits, sinó imposats; no creats, sinó admesos. I hi ha una gran diferència entre una cosa i l'altra. Per això pot dir-se que Europa comença a existir ara, quan es malda per superar l'espai dels estats nacionals i per les mateixes raons —només que amb la potència multiplicada— per les quals aquells estats van sorgir i ara són superats.

Aquesta Europa inevitable i irreversible no pot deixar d'assumir en si mateixa no només Anglaterra, Irlanda i Noruega, ara, sinó també, demà, Espanya, Portugal, Suïssa, Suècia, Dinamarca, Àustria, etcètera.

Quan s'esdevindrà això pel que fa a Espanya? L'accés d'Anglaterra és un toc d'alerta enorme que es pot expressar de la següent manera. Fins ara, el comerç d'Espanya amb l'Europa de la CEE representava, pel que fa a les exportacions, el 36,1% del seu comerç exterior total, i el que manté amb Anglaterra, el 8,8. Des del moment que Anglaterra hi ingresse, el comerç d'Espanya amb la Comunitat Europea respecte del total exterior serà del 44,9%, segons les xifres de la Direcció General de Duanes d'Espanya corresponents a 1970. Quan hi ingressen altres països europeus amb els quals Espanya comercia, aquestes xifres s'aproparan o potser superen, la meitat del comerç exterior total. Com poden substituir-se aquests mercats? De cap manera. I es produirà llavors, com s'està produint ja en la proporció expressada, un fet realment increïble: la dependència del comerç exterior d'Espanya d'una Europa a la qual encara no pertany, tanmateix. Una Europa dins la qual, si hi pertanyia, podria convertir la seua dependència en participació de domini. No res menys. I podríem fer referència a altres aspectes d'aquesta situació paradoxal. Així, per defensar-se, per exemple, de la guerra comercial que inevitablement s'acosta, per accedir als mercats immensos de la Xina, que s'obriran, per gaudir dels eventuais avantatges comercials que poden derivar-se de la distensió que obri la Conferència de Seguretat Europea, haurà de caminar tota sola quan, tanmateix, resulta que està condicionada pel seu comerç exterior amb Europa. Un comerç exterior que pot convertir en interior europeu amb només dues coses: sol·licitar-ho i dur a terme les adaptacions necessàries i exigides per la lletra i l'esperit del Tractat de Roma.

III

És curiós observar l'evolució del comerç d'Espanya amb Anglaterra a la llum de l'ingrés d'aquest país en la CEE. Sembla lògic pensar que mentre estava al marge d'Europa, Anglaterra, amb un accés més lliure als mercats, atrauria el comerç exterior espanyol. Doncs bé, no era així. Les dades de la Direcció General de Duanes són ben expressives. El descens entre el 68 i el 70 va ser ràpid. Mentre que en 1968 el 10,2% de tota l'exportació d'Espanya es dirigia al Regne Unit, en 1969 aquest percentatge va baixar al 9% i en 1970 al 8,8%. Al mateix temps s'esdevenia el contrari amb l'exportació als sis països de la CEE que van

absorbir successivament en els mateixos anys el 28,6%, el 31,4% i el 36,1%. Per què es va produir aquesta tendència, quan la CEE presentava unes barreres aranzelàries més elevades que la Gran Bretanya?

És evident que ha influït en aquesta tendència tan contradictòria la major demanda europea, conjugada amb certes mesures d'austeritat obligades per la situació monetària anglesa. Però aquesta explicació no n'exclou una altra de més general i constant, a saber: que el veritable pol d'atracció econòmica d'Europa és la CEE. Això és tan cert que la mateixa Gran Bretanya se n'ha ressentit. En efecte, les exportacions angleses a la CEE van créixer segons dades comunitàries, de 1.192 milions de dòlars en 1958, a 2.702 milions en 1967, amb un augment ni més ni menys que del 126%. La dependència dels intercanvis comercials d'Anglaterra amb la CEE es fa més palesa si es considera que, d'altra banda, les seues importacions procedents de la Comunitat van passar en el mateix període de 1.330 milions de dòlars a 2.847, amb un increment del 114%.

Si sumem el que Espanya va exportar a la CEE en 1970 i el que en el mateix any va exportar a Anglaterra i considerem que s'ha de partir d'aquest mínim per a deduir què passarà quan la integració de Gran Bretanya s'haja produït de fet, veurem que la dependència del comerç exterior espanyol respecte a la CEE serà, almenys, el 44,9% del total exportat. No és aventurat suposar, per tant, que l'any 1972, que és quan es calcula que Anglaterra serà ja un país comunitari, la meitat si més no del comerç exterior espanyol s'encaminarà a la CEE. I d'allà vindrà, per raons òbvies, almenys la meitat del que s'importe, que ja va ser de l'ordre del 40% en 1970, sumant l'importat de la CEE i de la Gran Bretanya.

Una estructura semblant de comerç exterior d'aquest país, pot ser substituïda? Lluny d'això, el que cal pensar és que la tendència creixerà. En efecte, el proteccionisme dels EUA, d'una banda, i el seu progressiu allunyament d'Europa, d'altra, afavoriran la major aproximació del comerç exterior d'Espanya a la CEE, la potència industrial de la qual serà incrementada considerablement amb l'addició de la tecnologia i la productivitat d'Anglaterra.

En aquestes condicions es fa més inexplicable encara la limitació de les relacions d'Espanya amb la CEE a les prescripcions d'un tractat preferencial sens dubte insuficient. Insuficient, no en el sentit que s'oposa al procés de creixement dels intercanvis d'Espanya amb la CEE —que, com es veu, no hi ha qui els pare—, sinó a les condicions en què aquests intercanvis s'han de dur a terme.

Vivim en aquest país un clima de perplexitat produït per la insuficiència del marc de relació amb l'Europa que, sens dubte, n'és l'única destinació possible. En efecte, és útil recordar ací que a Espanya hi ha els qui demanen al Mercat Comú que, davant la integració d'Anglaterra, Noruega, Dinamarca i Irlanda, i davant la possibilitat que un Mercat Comú així ampliat i els països de l'EFTA arriben a constituir una àmplia zona de lliure canvi a Europa, siguen respectades «les normes del GATT que prohibeixen la creació de noves traves i barreres al comerç».

Aquesta petició no està lluny de la que han fet els EUA, contra els quals està el Mercat Comú en la inevitable guerra comercial, les primeres escaramusses de la qual es lliuren aquests

dies. I això ens fa preguntar-nos a quin costat s'alinea Espanya, si en el del Mercat Comú o en el dels EUA, perquè la neutralitat ja hem vist que no és possible. Es protesta de la qualificació de país «mediterrani» que el Mercat Comú assigna a Espanya, cosa que l'aparella amb els altres països de la conca d'aquesta mar. Es diu que Espanya té una visió molt clara de la seua integració a Europa, cosa a la qual no poden aspirar els països de la conca meridional de la Mediterrània, encara que estiguen associats a la CEE per motius excoloniais, però és incomprendible que es confonga aquest argument amb l'anterior, amb la protesta davant el GATT pel fet que aquesta Comunitat a què aspirem vulga estendre la seua àrea d'influència comercial a tota l'Europa de l'EFTA.

Perquè quan EUA protesta d'aquesta intenció i va mes enllà, quan per defensar-se atacant ofereix a algun dels països que pot integrar-se en la zona de lliure canvi que podria constituir-se amb els països del Mercat Comú i els de l'EFTA condicions especials per als intercanvis comercials, està infringint ell mateix les normes del GATT, cosa que ja haurà ocorregut en establir taxes suplementàries a les seues importacions.

Estan clares les intencions dels Estats Units i, més encara, cal dir que no poden ser unes altres. EUA no pot pertànyer al Mercat Comú, la formació del qual va tenir per objecte dotar a l'Europa que integra d'una potencialitat amb la qual siga menys difícil enfrontar-se amb els colossos del món. En aquest sentit es comprèn que EUA vulga fer jugar al seu favor les normes del GATT contra el Mercat Comú, i es comprèn també que aspire a obtenir dels països de l'EFTA un acostament que servirà per allunyar-los de la CEE i, per tant, per evitar que aquesta cresca i s'enfortesca. El que EUA està fent és intentar que el seu competidor europeu siga tan feble com siga possible. Tot això és lògic. Però és lògic que Espanya, que protesta per ser considerada «mediterrània» al nivell nord-africà, ja que pot aspirar a la integració, com Itàlia o França, proteste també contra aquest Mercat Comú al qual vol incorporar-se amb alguna cosa més que no amb l'actual tractat preferencial? No hi ha en tot això una contradicció flagrant?

IV

Com és sabut, els tractats que uneixen Europa amb les seues antigues colònies i dominis del nord d'Àfrica, per exemple, són més favorables que el tractat preferencial amb Espanya. Aquest tractat no té cap continuïtat. Al final dels seus anys de vigència, no es passa automàticament a cap altre estadi camí de la integració, com ocorre, per exemple, amb el tractat d'associació. Aquest, que és el que probablement hauria convingut a Espanya, constitueix en si mateix un període de durada acordada per ambdues parts i regida per un Consell, en què s'aproximen els nivells econòmics i legislatius amb l'ajuda de la CEE que, entre els avantatges que ofereix, lluny de limitar-se a les exempcions aranzelàries va més enllà, abasta les ajudes financeres i tècniques i prepara el país associat per formar part de la Comunitat com a membre de ple dret.

El tractat preferencial que relaciona Espanya amb la CEE i que la relacionarà amb Anglaterra quan aquest país haja dut a terme la integració amb Europa, aprovada ja pel seu

Parlament, és una espècie d'ordenació de les relacions econòmiques sense massa avantatges. Un exemple de la seua insuficiència el tenim en el problema dels cítrics, com ara. Amb xifres aproximades, direm que, en la campanya en curs, arribaran als països de la CEE gairebé 500.000 tones procedents d'Itàlia que no pagaran cap tipus de dret de duana, perquè es tracta de producció comunitària; al voltant de 250.000 tones procedents de Grècia i Turquia, que tampoc no en pagaran, perquè es tracta de produccions aollides al règim de país associat, i al voltant de 900.000 tones procedents del nord d'Àfrica, de països que tenen un règim especial previst en el Tractat de Roma, ja que es tractava de territoris d'un dels països signataris d'aquest Tractat i que van aconseguir després la independència. Aquestes gairebé 900.000 tones paguen només la tercera part dels aranzels d'entrada que paga Espanya. Tots ells tenen, doncs, més bones possibilitats, cosa que és important quan comença a advertir-se una superproducció de cítrics i, per tant, la competència no sols consistirà en la qualitat, sinó també en els preus. Perquè poden haver-hi més diferències en els preus que en la qualitat.

Espanya té, per a la seua exportació agrícola a la CEE, les mateixes condicions que Israel, quan podria tenir, en un període de transició associativa que podria ser curt, les condicions de Grècia i Turquia, i quan podria arribar més ràpidament que aquests dos països a aconseguir les condicions de país productor de la Comunitat, com és el cas d'Itàlia. I això que, fins fa poc, només succeïa en la CEE estricta, succeirà ara en la CEE ampliada a «deu» membres, entre els quals es troba Anglaterra que, com hem dit, absorbeix quasi un nou per cent de les exportacions totals d'Espanya.

El problema és, com pot advertir-se, greu, perquè la tendència dels intercanvis comercials entre Espanya i Europa, lluny de minorar-se per aquestes dificultats, creix. Del que cal deduir que és la força de la realitat la que s'imposa per damunt de les condicions adverses.

En aquest sentit, és curiós observar com, fins i tot a pesar que el comerç amb Anglaterra era de condicions més favorables que el que es mantenia amb la CEE, creixia aquest a càrrec d'aquell. En efecte, durant els últims anys, han crescut les importacions i les exportacions a la CEE mentre decreixien les de l'EFTA i les dels països de l'Est. Recordem que, pel que fa a les exportacions de la CEE, representaven el 28,6% en 1968, el 31,4 en 1969, i el 36,1 en 1970, mentre que les de l'EFTA representaven el 21,1% en 1968, el 18,4 en 1969 i el 18 en 1970. També han descendit les dels països de l'Est en el mateix període, ja que eren de l'ordre del 4,9% en 1968, del 4,5 l'any següent i només del 4 en 1970.

Els mercats d'Europa són els mercats naturals d'Espanya per la seua proximitat. És imaginable una economia espanyola d'esquena a Europa, que busque els seus mercats d'aprovisionament i de venda a fora? On els trobaria? Es tracta de mercats solvents en els quals es troba com a pagament, no l'intercanvi per complicats sistemes de *clearing* que obliguen a economies intervingudes, sinó monedes convertibles amb les quals la pesseta puga tenir paritats regulars. És evident que aquests són els mercats d'Europa, inevitables per a Espanya. Però si són inevitables i si poden ser accessibles, no és lògic que ho siguin de fet i amb tota l'amplitud necessària?

Heus ací la pregunta que es formulen molts a Espanya. Se la formulen, sobretot, al País Valencià, que es proposa ací com a exemple més característic entre els peninsulars, on el

procés de transformació de la societat amb certa preponderància agrícola, que encara és, cap a la societat industrial que comença a ser i que aspira a ser, sense deixar per això de mantenir una agricultura tan progressiva com la que el caracteritza, pot veure's frenat. En efecte, els costos agrícoles són més elevats cada dia que passa, mentre que els preus no pugen. Com reduir aquests costos? Mecanitzant, certament, els cultius que admeten aquest procés. I no en són pocs, però això és difícil perquè la indústria que hi ha creix molt lentament i no ofereix llocs de treball suficients i suficientment suggestius per als excedents de mà d'obra d'una agricultura intensiva, frutera, d'hortalisses, que no produeix peons, sinó agricultors especialitzats. És com un peix que es mossega la cua, perquè encara al País Valencià la capitalització per promoure la indústria procedeix de l'estalvi agrícola. Si l'estalvi agrícola baixa, i és evident que baixa, ja que s'escurça la diferència entre el cost, que puja, i els preus, que no pugen i fins i tot que baixen, el procés industrial és lent.

Per als valencians, que sempre han estat a Europa, que procedeixen històricament de la confederació de regnes que era la Corona d'Aragó, que constitueixen un camí litoral mediterrani entre Espanya i Europa, que sempre s'han mogut per Europa com per casa, la CEE és una cosa perfectament natural i lògica. Però, ho és igualment per a la resta d'Espanya?

Hi ha d'altres agricultures a Espanya que no només no exporten els seus productes, sinó que els emmagatzemen sense perspectives comercials. Aquest és el cas de l'agricultura cereal i la del vi, amb preus garantits per l'Administració. Es tracta d'una garantia que no està vinculada o condicionada a cap pla de reconversió. Aquesta és, precisament, l'agricultura dels latifundis, la que explica que es buiden Andalusia i Castella, la que està, en certa manera, lligada a interessos financers tan immobiliàstics com l'agricultura que els sosté. Sense condicions per a aquests preus de sosteniment, com pot esperar-se que aquesta agricultura accepte mesurar-se competitivament amb l'agricultura de la CEE?

La indústria és menys immobiliàstica i comprèn que ha d'arribar un moment en què Espanya s'òbriga decididament a Europa, però no té pressa. Perquè també el seu problema és un problema de competència, per a la qual encara no se sent preparada. No és igual tota la indústria, certament. La més manufacturera, aquella els costos de la qual són encara més baixos a Espanya que en altres països, la indústria de la confecció, del calcer, de la fusta, de la ceràmica, de làmpades, de joguines, etcètera; la indústria que exporta i que està radicada en bona part al País Valencià, on l'estalvi agrícola no dóna per a indústries de més inversió, és menys temorena i més dinàmica. És la indústria que coneix els mercats d'Europa i d'Amèrica, fins als quals arriba. Però l'altra, la transformadora, tem el moment, encara que el considera inevitable i el dilata tant com pot.

Aquesta és la situació que només un termini fix per a la transformació hauria pogut forçar. Un tractat d'associació pot tenir durades diferents, segons els acords, però es tracta de terminis limitats que condicionen les reestructuracions industrials i les reconversions agrícoles. Un tractat preferencial, en canvi, ho refereix tot a dilacions indeterminades. □

| Articles publicats a *La Vanguardia Española* els dies 20, 23, 25 i 29 de gener de 1972.